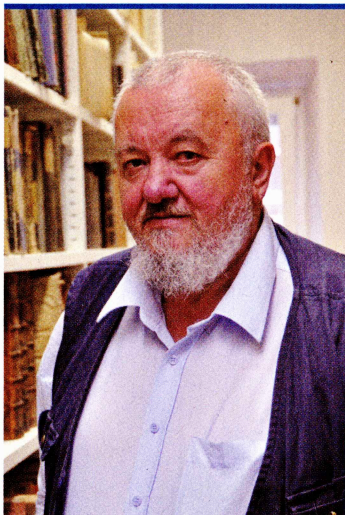

Sava teče nazaj

Dr. Stane Granda

Preživeli smo 8. marec. Osrednji slovenski radijski program nas je od petih zjutraj zasipal z neumnostmi, ki jih 25 let po prvih demokratičnih volitvah ne bi pričakovali. K sreči smo lahko v enem od slovenskih časnikov prebirali tudi intervju z Alenko Puhar, ki razgrinja povojni odnos do številnih žensk in postavlja, kot je pri njej običaj, stvari na svoje mesto. Slovenske leve feministke, ki jih žensko vprašanje zanima samo toliko in takrat, ko je treba obračunavati z drugače mislečimi, smo zelo pogrešali, ko je bilo treba pomagati delavkam Mure, PIK Maribor, kranjskih tekstilnih tovarn, Novoteksa, Laboda ...

Pravzaprav nič na svetu tako ne ilustrira odnosa nekdanjega režima do žensk kot življenje vodilnih funkcionarjev s Titom na čelu. Celo v tem pogledu zelo vzdržnemu Kardelju naj bi bila Pepca tretja žena.

Poleg vsebine intervjuja, osebno sem poznal samo eno interniranko iz Ferdrenga, vsem starejšim Novomeščanom dobro znano profesorico Rozo, sam sem bil premlad in preveč prestrašen, da bi dobil njene informacije iz prve roke, me je bolj razveselila kot pretresla ugotovitev intervjuvanke o stanju v tistem delu slovenskega zgodovinoписja, ki se ukvarja z najnovejšo dobo: »Hočem reči, da bi v nekih drugačnih okoliščinah cela skupina mladih raziskovalcev delala na zbranih dokumentih in pričevanjih, se učila in razvijala.« Slovensko poklicno zgodovinoписje je z nekaj častnimi izjemami v zadnjih letih prevzela takšna »glajhšaltenga«, kakršne ni bilo niti v času najtršega komunizma. Opazno je nekakšno tekmovalstvo, kdo bo več zamolčal in prikazal tok zgodovine v obratni, neresnični smeri. Za vrednote demokracije in resnice manjka minimalni posluš. Kritični duh, predvsem pa zvestoba osnovnim načelom stroke sta se umaknila »kelnarskemu« zgodovinoписju, ki predvsem izpolnjuje naročila, potrebe in želje politikov. Ne verjamem v teorijo zarote, vem pa, da bodo zgodovinske ocene in »resnice« ob 70. obletnici konca II. svetovne vojne in 25. obletnici prvih demokratičnih volitev zelo kurantno blago, in ve se, kdo ga potrebuje. To verjetno ta čas najbolj občuti skromen in maloštevilčen kolektiv Inštituta za narodno spravo, katerega prihodnost kljub zavirljivim delovnim rezultatom ni zagotovljena. Še več. Stalno smo priče pozivom ljudi, ki si domišljajo, da so vodilni zgodovinarji – po politični moči in vplivu na financiranje gotovo –, da je treba inštitut ukiniti. Imajo ga za garjavo ovco stroke, ker jim meče pesek v s pomočjo ARRS dobro namazano kolesje loščenja preteklosti. Na čelu teh prizadevanj je zgodovinska komisija, ki nadomešča nekdanjo cekajevsko. Očitno niso bili dovolj povojni poboji, zatreti je treba tudi zgodovinsko resnico. Manj učinkoviti so pri obračunih z onimi, ki se ukvarjajo s povojno dejavnostjo Udbe. Ker so finančno od njih neodvisni, jih skušajo strokovno in moralno diskvalificirati. Pa za nekaj stopenj presegajo one, ki smo jih morali na željo politike desetletja poslušati kot znanstvene pričevalce. Zanimivo, da za one ni nihče govoril, da so amaterji, da

niso raziskovalci. Dovolj je bilo, da so bili »naši«!

Po vsem tem, kar je zadnja leta prišlo na dan, so take reakcije pričakovane. Tudi ljudje preteklega režima se imajo pravico braniti, pri čemer laž in hinavščina nista prepovedani. Diskvalifikacije in podobno pa so najučinkovitejše orožje. Tisto, kar človeka pretrese, pa so trditve ljudi, ki kaj takega nikoli ne bi smeli izustiti. V zadnjih časih vse pogosteje poslušam, kako je v osemdesetih letih partija na čelu s Kučanom začela popuščati in kako ima on glavne zasluge za demokratizacijo in osamosvojitve. Oče teh »odkritij« je nekdanji strokovni politični delavec CK, ki je kasneje naredil akademsko kariero. Te trditve se še krepijo, ker je v človeški naravi, da stvari, starejše kot trideset let, idealizira, ker je bil takrat mlajši in bolj zdrav, predvsem pa je imel življenje pred seboj, sedaj pa se tako ali drugače pripravlja na slovo, ki mu ni mogoče uteči. Pri glavnih akterjih slovenske osamosvojitve se pojavlja tudi utrujenost. K temu nemalo pripomore tudi njena veteranska organizacija, ki je postala svoje nasprotje in je njena glavna naloga slavljenje totalitarizma. Spomnimo se pozivov nekdanjega predsednika Türka, da se je treba nehati trkati po prsih zaradi osamosvojitve. Še malo, tudi zaradi »idealnega« stanja v osemdesetih letih, pa bodo nosilci slovenske osamosvojitve razglašeni za narodne izdajalce. Še več! Že smo brali, kako so pravzaprav krivi nepotrebnih smrtnih žrtev, ker se je Kučan tako in tako že vse prej dogovoril. Res je, da so se pripravljali, vsaj navidezno, odpovedovanju ideologiji. Oblasti, spregi politike in delovanju tajne politične policije, povečini se je prelevila v »kriminaliste«, nikoli. Sestop z oblasti je tipična politična floskula. Zato demokracija ne more v Sloveniji normalno zaživeti in v krčevitem oklepanju obvladovanja, zlasti ekonomije slovenske države, je vir krize, ki ji ni videti konca. Kolikor se kaj premika, se zaradi zunanjih, ne notranjih dejavnikov.

Idealiziranje totalitarne preteklosti in Kučana še posebno je dobilo izjemen spodbujevalni impulz po zadnjih državnozborskih volitvah, ki so dale levici totalitarnega izvora ustavno večino. Tudi dogajanje v Rusiji in brezobzirno obračunavanje z Ukrajino vidi kot svojo veliko možnost. Putinova vlada jim postaja vzor. Številni privrženci slovenske osamosvojitve in demokracije se motijo podobno kot tisti Ukrajinci, ki računajo na pomoč »Evrope«. Odločilen preboj moramo narediti sami! **D**